

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

APMA ./ riksåklagaren ang. sexuellt utnyttjande av barn

(Hovrätten för Västra Sveriges dom den 15 april 2020 i mål B 5675-19).

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Enligt min uppfattning finns det inte tillräckliga skäl för prövningstillstånd avseende detta mål.

Bakgrund

APMA har av hovrätten dömts för sexuellt utnyttjande av barn till villkorlig dom och 60 dagsböter om 50 kr.

Enligt det åtal som ligger till grund för hovrättens dom har APMA den 12 augusti 2018 haft samlag med målsäganden som var 14 år. Han har därvid varit oaktsam beträffande den omständigheten att målsäganden var under 15 år vid tiden för gärningen.

Överklagandet till Högsta domstolen

APMA yrkar att åtalet ska ogillas eller, i andra hand, att påföljden ska mildras.

Han gör gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande och därvid uttalar sig angående det subjektiva rekvisitet enligt 6 kap. 13 § brottsbalken i dess lydelse efter den 1 juli 2018, särskilt i förhållande till unga lagöverträdare.

Grunderna för min inställning

Enligt 6 kap. 4 § första stycket brottsbalken döms den som med ett barn under femton år genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med

hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag för *våldtäkt mot barn* till fängelse i lägst två och högst sex år.

Om brottet, med hänsyn till omständigheterna vid brottet, är att anse som mindre grovt döms, enligt 6 kap. 5 § brottsbalken, för *sexuellt utnyttjande av barn* till fängelse i högst fyra år.

Enligt 6 kap. 13 § brottsbalken ska till ansvar som i detta kapitel är föreskrivet för en gärning som begås mot någon under en viss ålder dömas även den som inte haft uppsåt men varit oaktsam beträffande omständigheten att den andre personen inte uppnått den åldern.

Min bedömning

Tingsrätten, som ogillade åtalet, uttalar i sina domskäl bl.a. följande.

Till en början kan tingsrätten konstatera att följande är utrett. Den aktuella dagen hade APMA kontakt med målsägandens vän via Snapchat. APMA och målsägandens vän bestämde att APMA skulle komma hem till vännen, där även målsäganden befann sig. APMA visste inte vart vännen bodde utan han fick vägledning av vännen. När APMA kom till målsägandens väns bostad gick de alla tre till vännens rum. I vännens rum kom APMA att lägga sig i sängen och vännen samt målsäganden sitta på sängen.

Vid något tillfälle pussades APMA och målsäganden. Vidare gick målsägandens vän ut ur rummet och lämnade APMA samt målsäganden ensamma. Det är också klarlagt att APMA och målsäganden hade ett vaginalt samlag i vännens säng genom att APMA låg på rygg och målsäganden var ovanpå honom. APMA och målsäganden har lämnat olika uppgifter om de närmare omständigheterna som föregick samlaget och hur samlaget gick till.

Vid tidpunkten för händelsen var målsäganden 14 år och nästan 5 månader. APMA var 17 år och 7 månader.

Det är alltså utrett att APMA har haft samlag med målsäganden som då var under 15 år. Så långt är därmed förutsättningarna för våldtäkt mot barn uppfyllda. Nästa fråga tingsrätten har att ta ställning till är vad APMA känt till om målsägandens ålder.

Målsäganden har uppgett att hon aldrig hade sett eller träffat APMA före händelsen. Hon hade inte ens hört talas om honom. APMA har berättat att han inte visste om att målsäganden var 14 år gammal och att han inte reflekterat över hennes ålder. Han har vidare uppgett att han efter händelsen, när han, målsäganden och målsägandens vän gick till McDonalds, fick reda på vilken skola målsäganden gick i och sedan även hennes ålder. Därtill har han berättat att han tyckte att målsäganden såg äldre ut.

Utifrån APMAs och målsägandens uppgifter är det klarlagt att APMA visste om hur gammal målsägandens vän var. APMA har berättat att han inte är kompis med

målsägandens vän, men att de har setts och pratat några gånger. Målsäganden och hennes vän är födda samma år.

Att enbart med hänsyn till en persons fysiska egenskaper dra slutsatser om personens ålder är typiskt sett förenat med svårigheter. Vidare saknas det sådan utredning om målsäganden vid tidpunkten för händelsen i det här målet. Tingsrätten anser därför att det inte är visat APMA enbart med beaktande av målsägandens utseende har kunnat göra bedömningen att hon var under 15 år eller att det fanns en sådan risk.

Omständigheten att APMA kände till hur gammal målsägandens vän var talar för att han borde ha reflekterat över målsägandens ålder. APMA har dock förklarat att när han tidigare träffat målsägandens vän har hon umgåtts med personer som varit äldre än henne. Tingsrätten finner att APMAs förklaring framstår som rimlig. Det kan inte anses vara osannolikt att en tretton- eller fjortonåring umgås med personer som är ett eller ett par år äldre än vad vederbörande själv är. Med hänsyn härtill kan omständigheten därför inte anses ha medfört något krav om att APMA skulle ha vidtagit någon åtgärd för att förvissa sig om målsägandens ålder.

På grund av de ovan anförda skälen och då APMA och målsäganden helt saknade förkunskaper om varandra är det inte bevisat att APMA känt till eller borde ha känt till att målsäganden var under 15 år. APMA ska därför frikännas från åtalet.

Efter att åklagaren överklagat tingsrättens dom dömde hovrätten APMA för sexuellt utnyttjande av barn. Hovrättens majoritet (tre juristdomare) uttalar i sina domskäl bl.a. följande.

Det är utrett att APMA på den tid och plats som åtalet avser uppsåtligen har haft samlag med målsäganden. För att straffansvar ska komma i fråga krävs att APMA har varit oaktsam i förhållande till att målsäganden vid tidpunkten för samlaget var 14 år gammal.

Som tingsrätten har redogjort för omfattar oaktsamhetskravet såväl medveten som omedveten oaktsamhet. Utredningen ger inte stöd för slutsatsen att APMA vid tidpunkten för gärningen var medveten om risken för att målsäganden var under 15 år. Frågan är därmed om han borde ha insett risken för att så var fallet, det vill säga om han har varit omedvetet oaktsam.

APMA kom i kontakt med målsäganden via en gemensam kompis, som han visste var född år 2004. Den omständigheten talar starkt för att APMA borde ha insett att det fanns en risk för att även målsäganden var under 15 år, särskilt eftersom han inte kände målsäganden sedan tidigare. Detta gäller oavsett om APMA hade kännedom om att den gemensamma kompisens brukade umgås med äldre personer.

Som tingsrätten anført saknas utredning om hur målsäganden såg ut vid tiden för händelsen, och det kan inte sägas att APMA bara utifrån målsägandens fysiska egenskaper borde ha förstått att det fanns en risk för att hon var under 15 år. Däremot talar målsägandens utseende vid tidpunkten för huvudförhandlingen vid tingsrätten inte heller emot att APMA borde ha förstått att det fanns en sådan risk.

Vid bedömningen av om APMA har varit omedvetet oaktsam ska också beaktas att det hade varit mycket enkelt för honom att komma till insikt om målsägandens ålder, genom att tänka över de omständigheter han kände till och därefter fråga henne. Det finns inget som talar för att målsäganden skulle ha lämnat ett felaktigt svar, varför det står klart att det var APMAs underlåtenhet att fråga målsäganden om hennes ålder som medförde att han inte var medveten om att hon var under 15 år.

Det sagda leder till slutsatsen att APMA borde ha förstått att det fanns en risk för att målsäganden var yngre än 15 år och att han alltså har varit omedvetet oaktsam i förhållande till hennes ålder. Förutsättningarna för straffbarhet, med tillämpning även av 6 kap. 13 § brottsbalken, är därmed uppfyllda.

Två av hovrättens ledamöter (nämndemän) var skiljaktiga och ville fastställa tingsrättens frikännande dom.

För egen del instämmer jag i majoritetens bedömning och anser lika med dem att förutsättningarna för straffbarhet enligt 6 kap. 13 § är uppfyllda i detta fall. Jag instämmer också i hovrättens påföljdsbestämning. Hovrättens domslut såvitt avser skuld och påföljd bör enligt min uppfattning således stå fast.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

För prejudikatdispens krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få sitt överklagande prövat kan således inte ligga till grund för prövningstillstånd i Högsta domstolen.

Den 1 juli 2018 genomgick sexualbrottslagstiftningen radikala förändringar genom att det numera för våldtäkt är tillräckligt att det slås fast att samlag eller handlingar jämförliga med samlag genomförts med någon som inte deltagit frivilligt, att det också införts ett nytt subjektivt rekvisit, nämligen grov oaktsamhet och att domstolen alltså numera kan döma för oaktsam våldtäkt (6 kap. 1 a § brottsbalken). Vidare att 6 kap. 13 § brottsbalken ändrats på så sätt att det numera inte krävs oaktsamhet av något kvalificerat slag i förhållande till målsägandens ålder för att dömas för våldtäkt mot barn m.m.

Eftersom det rör sig om en helt ny lagstiftning är det generellt sett av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar de olika gränsdragningsfrågor som kan uppkomma vid domstolarnas tillämpning av den nya lagstiftningen. Tillämpningen av 6 kap. 13 § brottsbalken har heller inte tidigare prövats av Högsta domstolen. Sistnämnda fråga finns också upptagen

under en särskild rubrik i listan med prioriterade prejudikatfrågor 2020, en lista med ett antal frågor som bedöms vara intressanta ur prejudikatsynpunkt som Åklagarmyndigheten tillsammans med Ekobrottsmyndigheten publicerar varje år. Där anges att vägledande uttalanden om vad som krävs för att oaktsamhet enligt 6 kap. 13 § brottsbalken ska anses föreligga behövs.

Enligt min uppfattning är dock förevarande mål inte lämpligt för en prövning i Högsta domstolen av följande skäl.

Det är i och för sig ostridigt att samlag förekommit. De närmare omständigheterna kring samlaget är dock inte ostridiga. Målsäganden har berättat att hon tvingats till samlaget, medan APMA i hovrätten och i Högsta domstolen gjort gällande att han utsatts för en komplott och möjlig brottsprovokation av målsäganden och hennes väninna (som utan han medgivande filmat en del av samlaget och spritt detta på sociala medier). Enligt APMA har han utsatts för brott (olaga integritetsintrång och kränkande fotografering). Han menar också att han överrumplats av målsäganden och själv förhållit sig helt passiv varför det kan ifrågasättas om han uppsåtligen genomfört samlag, dvs. om att genomföra samlag även inbegriper ren passivitet och underlåtenhet att avbryta en av annan påbörjad sexuell handling. I vart fall att dessa förhållanden ska beaktas vid oaktsamhetsbedömningen eller tillämpligheten av 6 kap. 14 § brottsbalken. Han gör också gällande att hovrätten felaktigt och i strid med oskuldspresumtionen underlåtit att lägga hans uppgifter till grund för bedömningen såvitt avser skuldfrågan, vilket borde inneburit att åtalet skulle ha ogillats. Enligt hans uppfattning utgör sistnämnda rättegångsfel och synnerliga skäl för prövningstillstånd.

Jag har inför avgivandet av svarsskrivelsen tagit del av den muntliga bevisning som upptagits i underrätterna samt de aktuella filmsekvenserna. Utredningen i målet motsäger enligt min uppfattning APMAs uppgifter om att han skulle ha utsatts för en komplott eller brottsprovokation av målsäganden samt att han skulle ha överrumplats av målsäganden och förhållit sig passiv under samlaget. Jag bestrider därför att så är fallet. Det sagda innebär dock att målet innehåller vissa bevisfrågor. Detta tillsammans med de något särpräglade förhållanden som omger förevarande gärning medför enligt min uppfattning målet framstår som mindre lämpligt för en prövning i Högsta domstolen.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall prövningstillstånd meddelas.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Karlstad (AM-27763-19)
Kammaråklagararen Pia Hammar